

Hitelezési folyamatok

2017. augusztus

Hitelezési folyamatok

2017. augusztus

Hitelezési folyamatok

(2017. augusztus)

Az elemzést készítette: Bálint Máté, Fellner Zita, Plajner Ádám, Szabó Beáta
(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: Nagy Márton alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1054 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A „Hitelezési folyamatok” című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár és nem ár jellegű feltételeket. A nem ár jellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az ár jellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes ügyfelek milyen áron juthatnak hitelhez.

Ezen kívül az elemzés – a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével – összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. A vizsgált főbb statisztikák az alábbiak:

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedétől az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.
- A nem ár jellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a „Hitelezési felmérés” alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 80–90 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A „Hitelezési felmérés”-ben ár jellegű feltételek – a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak – is szerepelnek kvalitatív módon.
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz ár jellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható referenciakamatra, illetve referenciakamat feletti felárra.
- A Hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a „Hitelezési felmérés”-ben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.

A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található Melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a „Hitelezési felmérés” eredményeit fókuszáltnak mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a „Hitelezési felmérés” oldalon teljeskörűen publikáljuk.

TARTALOM

1. Vezetői összefoglaló	5
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	7
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben	12
4. Melléklet: Módszertani megjegyzések.....	17

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

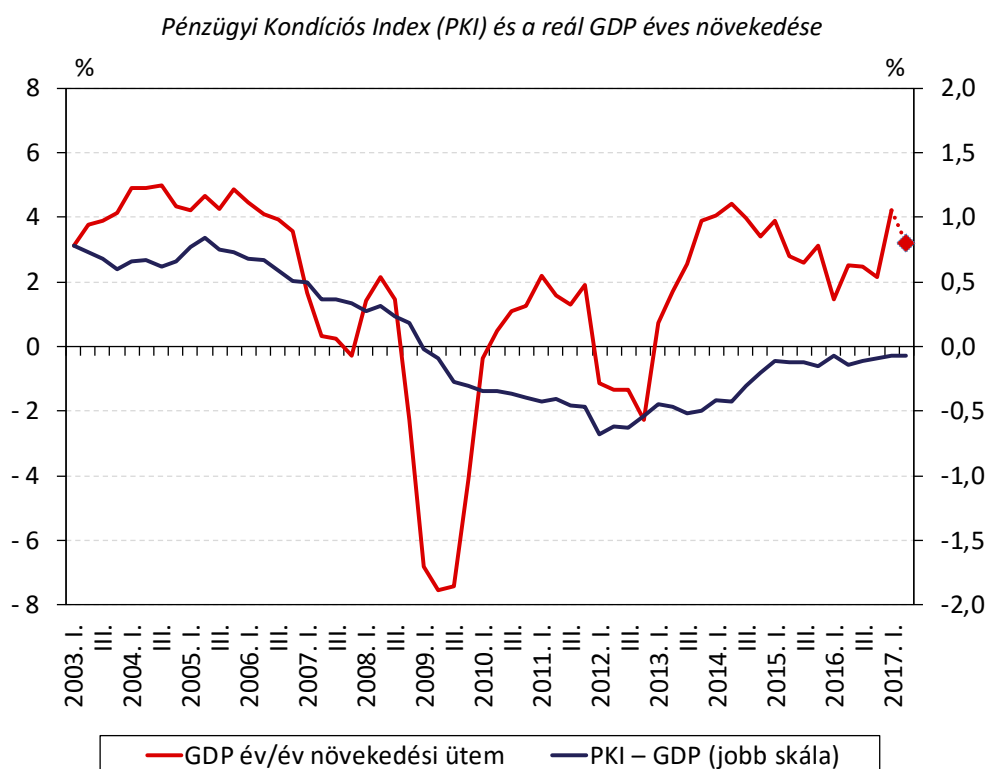
2017 második negyedévében folytatódott a vállalati hitelezés bővülése, így éves összevetésben 7 százalékos növekedés figyelhető meg. Összességében elmondható, hogy már a teljes vállalati szegmens hitelbővülése is az MNB által kívánatosnak tartott 5–10 százalékos sávon belül alakult. A vállalati szegmensben belül a szűken értelmezett kkv-szektor hitelezése 8,3 százalékkal, míg az önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektoré 13 százalékkal bővült. A második negyedévben a kkv-hitelezés tovább bővült piaci alapon az NHP 2017. első negyedév végi lezárását követően. A piaci alapú hitelezést továbbra is támogatja a jegybank Piaci Hitelprogramja, melynek keretében a bankok közel 230 milliárd forintra emelték a 2017-re vonatkozó, a hitelezés növelésére tett vállalásaikat. Ez a fennálló kkv-hitelállomány mintegy 6 százaléka, ami a vállalati hitelezés további kedvező alakulását vetíti előre.

A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a vállalati hitelfeltételek minden vállalati méretkategória esetében enyhültek a második negyedévben. Az enyhítés főként az általános gazdasági kilátások javulásának és a banki verseny fokozódásának köszönhető. 2017 második felére további enyhülést jeleztek előre a bankok, amely elsősorban a felárak mérséklődésében jelentkezhet. A vállalkozások részéről a bankok erősödő hitelkeresletet érzékeltek, elsősorban a rövid futamidejű hitelek iránt, ami várakozásaik szerint 2017 második felében is fennmaradhat. A hitelezési vezetők a személyes interjúk során élesedő árversenyről számoltak be. Az elmúlt években kihelyezett portfólió minden szereplő elmondása szerint továbbra is alacsony kockázatú.

A háztartási szektor hitelezése a válság kezdete óta nem látott mértékben, éves összevetésben 2,8 százalékkal emelkedett 2017 júniusáig. A hiteltranzakciók éves értéke 162 milliárd forintot tett ki, melyhez a második negyedév 73 milliárd forinttal járult hozzá. Az új szerződéskötések volumene éves átlagban 46 százalékkal nőtt, ezen belül az új lakáshitelek kihelyezése 35 százalékkal, míg a személyi kölcsönöké 51 százalékkal emelkedett. Felhasználási célt vizsgálva elmondható továbbá, hogy az új kibocsátású lakáshitelek 17 százalékat új lakás vásárlására vagy építésére fordították.

A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján összességében sem a lakáscélú, sem a fogyasztási hitelfeltételek nem változtak érdemben a vizsgált időszakban, azonban a lakáshitelek esetében a következő fél évben mérsékelt enyhítés várható. Ez utóbbi összefügghet azzal, hogy a Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel termék elterjedésével párhuzamosan élénkebb versenyre számíthatnak a piaci szereplők. A bankok továbbra is a hitelkereslet élénküléséről számoltak be mindkét termék körében, valamint ennek a tendenciának a folytatódására számíthatnak előretekintve is. A kereslet emelkedését a Családi Otthontermelési Kedvezmény továbbra is támogatja, és az év második negyedévében a CSOK-hoz volt köthető az új kibocsátású lakáshitel-volumen 16 százaléka. Az új lakáscélú hitelek átlagos teljes hitelköltsége és kamatfelára is enyhén csökkent a vizsgált időszakban, ugyanakkor nagyságuk még mindig jelentősen meghaladja a régiós átlagot. A korábban megfigyelt tendenciával ellentétben a negyedév során kismértékben megnőtt az új kibocsátású lakáshitelekben belül a változó kamatozású lakáshitelek aránya, így részesedésük 41 százalék volt.

A hitelezési folyamatok kínálati feltételeit összegző Pénzügyi Kondíciós Index alapján a bankrendszer hitelezési aktivitásán keresztül ciklikusan továbbra is közel semleges hatást gyakorolt a reálgazdaság éves bővülésére, azaz sem a ciklust erősítő, sem pedig a növekedést visszahúzó viselkedése nem tapasztalható.

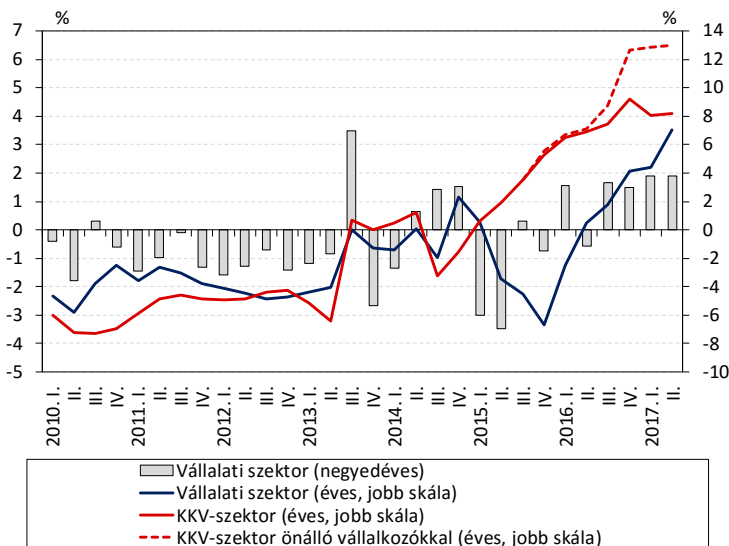
Megjegyzés: A PKI-mutató a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. A reál GDP éves növekedési ütemének 2017. második negyedévi adata a KSH szezonálisan és naptárhatással kiigazított előzetes becslése.

Forrás: MNB, KSH.

2. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A VÁLLALATI SZEGMENSZEN

2017 második negyedében folytatódott a vállalati hitelezés bővülése, amelynek mértéke tranzakciós alapon 115 milliárd forintot tett ki. Így az elmúlt 12 hónapban a hitelállomány több mint 410 milliárd forinttal emelkedett a tranzakciók eredményeként, ami 7 százalékos növekedést jelent. A vállalati szektorba tartozó, szűken értelmezett kkv-szegmens hitelezése 8,3 százalékkal, míg az önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektoré 13 százalékkal bővült éves összevetésben. A második negyedéves adatok alapján a kkv-hitelezés dinamikája az NHP első negyedév végi lezárását követően, piaci alapon is fenn tudott maradni. A piaci alapú hitelezést továbbra is támogatja a jegybank Piaci Hitelprogramja. A program második szakasza keretében júliusban meghirdetett tenderen a bankok közel 230 milliárd forintra emelték az idei évre vonatkozó hitelezési vállalásaikat, ami a fennálló kkv-állomány mintegy 6 százaléka. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a vállalati hitelfeltételek minden vállalati méretkategória esetében enyhültek. Az enyhítés főként az általános gazdasági kilátások javulásának és a banki verseny fokozódásának köszönhető. Az év második felében további enyhülés várható, ami elsősorban a forrásköltség és a hitelkamat közötti felár mérséklődésében jelentkezhet. A vállalkozások részéről a bankok erősödő hitelkeresletet érzékeltek, elsősorban a rövid futamidejű hitelek iránt, ami várakozásuk szerint az év második felében is fennmaradhat.

1. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

Megjegyzés: Tranzakció alapú, a kkv-szektor 2015. negyedik negyedév előtt bankrendszeri adatok alapján becslve. Forrás: MNB.

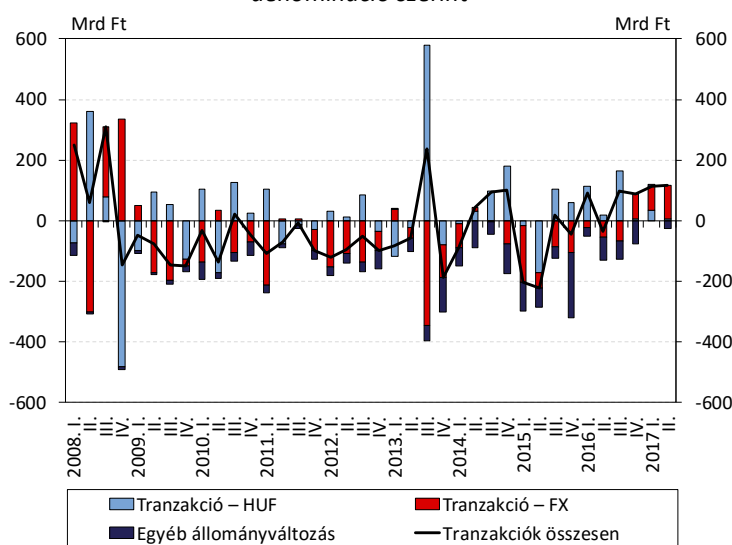
Hazai vállalati hitelezés

Folytatódott a vállalati hitelezés dinamikus bővülése.

Az elmúlt egy évben a nem pénzügyi vállalatok hitelállománya tranzakciós alapon több mint 410 milliárd forinttal növekedett, ami 7 százalékos bővülést jelent (1. ábra). A mutató javulása részben annak is köszönhető, hogy a második negyedéves tranzakciók jóval felülmúlták az egy évvel korábbit. A szűken értelmezett mikro-, kis- és középvállalati szektor hitelállománya az előző negyedév végén megfigyelthez hasonlóan, éves viszonylatban 8,3 százalékkal emelkedett. A statisztikailag a háztartásokhoz sorolt, gazdasági tevékenység céljából hitelt felvevő önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektor¹ hitelállományának éves növekedési üteme 13 százalék volt. A második negyedévben a kkv-hitelezés tovább bővült piaci alapon az NHP első negyedév végi lezárását követően. A jegybank Piaci Hitelprogramja (PHP) továbbra is támogatja a hitelezést. A PHP keretében a bankok 2017-re eredetileg 170 milliárd forintnyi hitelnövekményt vállaltak, amit a program második szakasza keretében július elején több mint 30 százalékkal, közel 230 milliárd forintra emeltek. Ez a fennálló kkv-hitelállomány mintegy 6 százaléka, ami a vállalati hitelezés további kedvező alakulását vetíti előre.

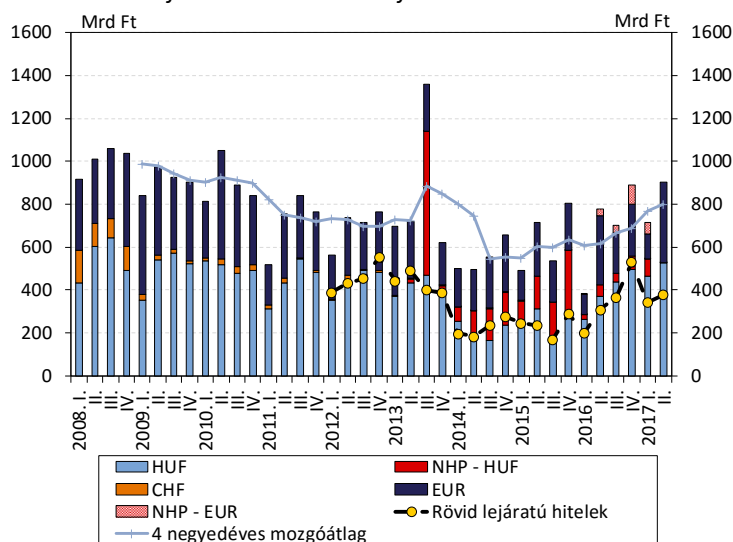
¹ Az önálló vállalkozók statisztikai értelemben a háztartási szektor részét képezik, ugyanakkor gazdasági aktivitásuk és jogi meghatározásuk alapján kkv-nak is tekinthetők.

2. ábra: A vállalati hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított, egyedi intézményi hatásoktól szűrt és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Forrás: MNB.

3. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

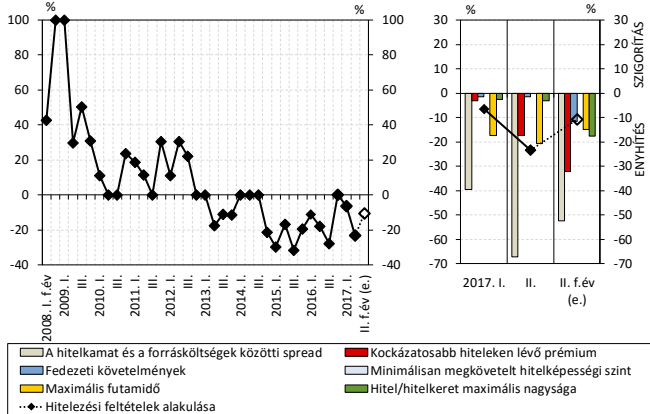
Forrás: MNB.

A megelőző negyedévekhez hasonló mértékben emelkedett a vállalati hitelállomány. 2017 második negyedévében a hitelintézetek vállalati hitelállományának tranzakciós bővülése – az előző negyedévhez hasonlóan – 115 milliárd forint körül alakult (2. ábra), amelyből 71 milliárd forint köthető a kkv-szektorhoz. A növekedés legnagyobb része a devizahitel-tranzakciónak tudható be: a devizahitelek esetében – részben a nagyvállalati szektorhoz kapcsolódó nagy volumenű hitelfelvételek következtében – 110 milliárd forinttal, míg a forinthitelek esetében 5 milliárd forinttal haladták meg a folyósítások a törlesztéseket. A vállalati szektoron belül a kkv-szegmens esetében azonban mind a forint-, mind pedig a devizatranzakciókban bővülés volt megfigyelhető: a negyedév során előbbi 43 milliárd forinttal, míg utóbbi 28 milliárd forinttal növekedett. Az NHP szerződéskötési időszaka az első negyedév végén lezárult, de 2018 közepéig még van lehetőség a fennmaradt hitelrészek lehívására. A második negyedévben 41 milliárd forintnyi lehívás történt a program harmadik szakasza keretében nyújtott hitelekhez kapcsolódóan, amelyek közel fele-fele arányban oszlottak meg a forint- és a devizapillér között.

Emelkedett a piaci alapú új hitelszerződések volumene. A hitelintézetek a második negyedévben több mint 900 milliárd forintnyi új szerződést kötöttek a nem pénzügyi vállalatokkal (a money market ügyleteket is figyelembe véve) (3. ábra). Az elmúlt tizenkét hónapban kötött új hitelszerződések teljes volumene így közel 30 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit, a növekedés mértéke a forint- és a devizahitelek esetében lényegében megegyezett. Futamidő tekintetében az új kibocsátások kiegyenlítően, közel 50-50 százalékan oszlottak meg a rövid és hosszú lejárat között.²

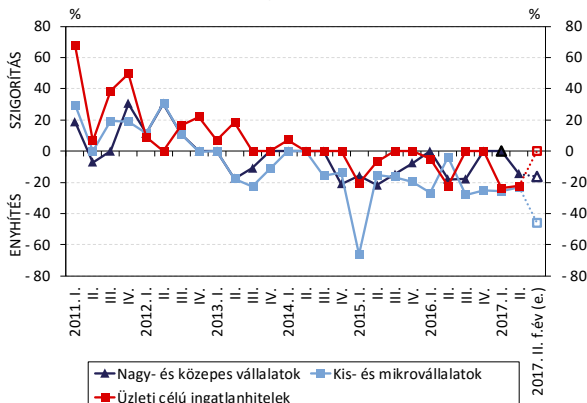
² A hónapon belüli futamidejű hitelek és a korábbi hitelkeret-megállapodások megújítása nem növeli a hónap végén fennálló hitelállományt, így a tranzakciók értékét sem.

4. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati szegmensben

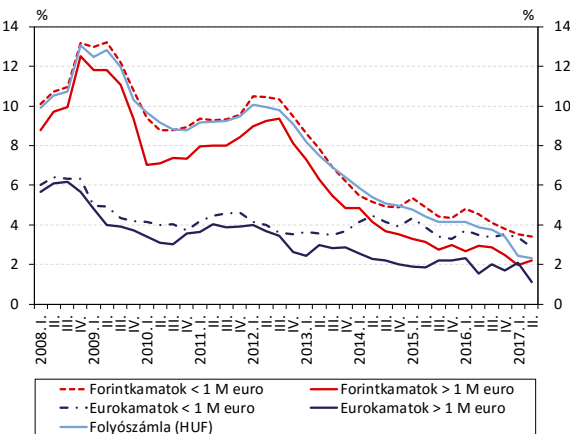
Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válasza alapján.

5. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati részszegmensekben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válasza alapján.

6. ábra: A vállalati új kihelyezések kamatlába

Megjegyzés: Változó kamatozású vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hitelek. 2015-től az 1 millió euro feletti money market hitelektől szűrt adatok alapján. Forrás: MNB.

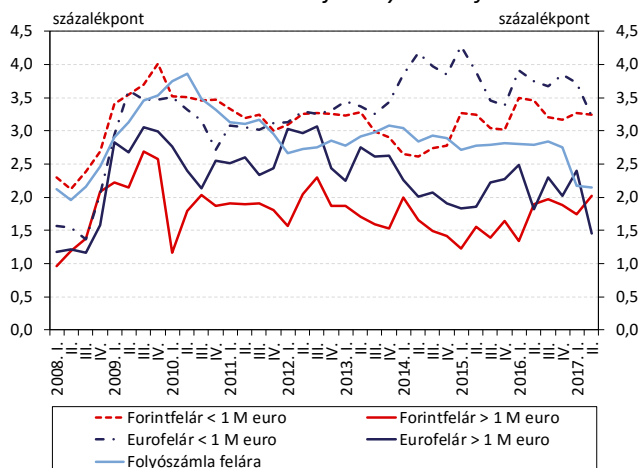
Tovább enyhültek a vállalati hitelfeltételek, és a második félévben is enyhülés várható. 2017 második negyedévében a Hitelezési felmérésben részt vevő bankok nettó értelemben vett negyede enyhített a vállalati hitelek feltételein (4. ábra). Ezen belül kétharmaduk számolt be arról, hogy az enyhítés a felárak mérséklődésében jelentkezett, több mint 40 százalékuk pedig jelezte, hogy csökkentek a hitelnyújtásért felszámított díjak, és közel 20 százalékuk említette a hitelek lehetséges maximális futamidejének hosszabbodását. Az enyhítés főként az általános gazdasági kilátások javulásának és a banki verseny fokozódásának köszönhető. Előretekintve, a válaszadók nettó 11 százaléka a következő fél évben további enyhítésre számít, ami elsősorban szintén a felárak csökkenésén keresztül valósulhat meg. A második negyedév tekintetében minden vállalatméret-kategória és az üzleti célú ingatlanhitelek vonatkozásában is a válaszadók közel azonos aránya, mintegy nettó 20 százaléka jelezte a hitelezési feltételek enyhülését (5. ábra). Az elkövetkező fél évben a mikro- és kisvállalkozási szegmens esetében nettó 46 százalékuk, a nagy- és közepes vállalatok esetében 16 százalékuk számít további enyhítésre, míg az üzleti ingatlanok esetében a hitelfeltételek változatlanóságát várják.

Jelentősen csökkent az új kibocsátású eurohitelek kamata. A piaci alapú új vállalati hitelszerződések³ kamatlába a nagy összegű forinthitelek esetében – a pénzpiaci jellegű ügyletek⁴ kiszűrésével – átlagosan 0,2 százalékponttal nőtt, míg az 1 millió euro alatti forinthitelek, valamint a forint folyószámlahitelek esetében 0,1 százalékponttal csökkent (6. ábra). A nagy összegű eurohitelek átlagos kamatlába közel 1 százalékponttal csökkent, ami részben egyes kiemelt banki ügyfeleknek nyújtott kedvező kamatozású hitelek alacsony kamatlábával magyarázható, de az átlagos kamatszint a kisebb összegű eurohitelek esetében is mérséklődött 0,5 százalékponttal az előző negyedévhez képest. Az átlagos kamatfelár a nagy összegű forinthitelek esetében a referenciakamat csökkenése mellett 0,3 százalékponttal emelkedett, míg a kis összegű forinthiteleknél nem változott. Az eurohitelek esetében a jelentős kamatcsökkenés a referenciakamat

³ Az új szerződések esetében a változó kamatozású vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hiteleket vizsgáljuk. Az NHP keretén belül folyósított hitelek többsége éven túli hitel, így az általunk vizsgált kamatlábakat csak a csekély összegű éven belüli NHP-hitelek befolyásolják.

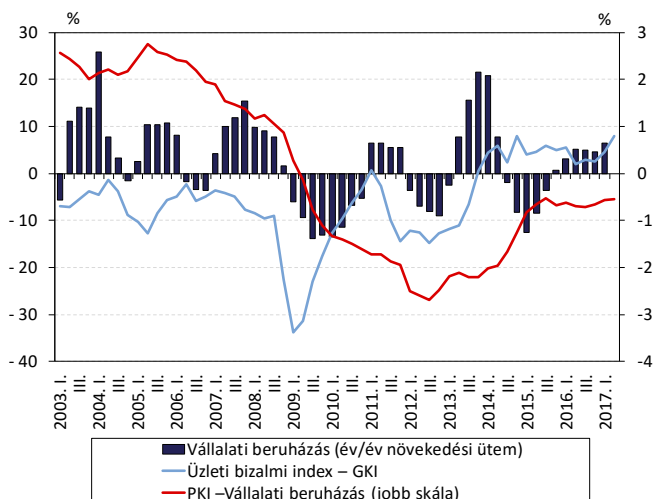
⁴ A money market ügyletek olyan, nem pénzügyi vállalatok számára nyújtott hitelek, amelyek értéke meghaladja az 1 millió eurót, rövid futamidővel rendelkeznek – jellemzően 1 hónapon belülivel –, és valamilyen pénzügyi művelet finanszírozására szolgálnak. 2015-től van lehetőség a money market ügyletek kiszűrésére, ugyanakkor az ezt megelőző időszakban alacsony súlyukból adódóan nem torzították jelentősen a megfigyelt átlagos kamatokat.

7. ábra: A vállalati új kihelyezések felára

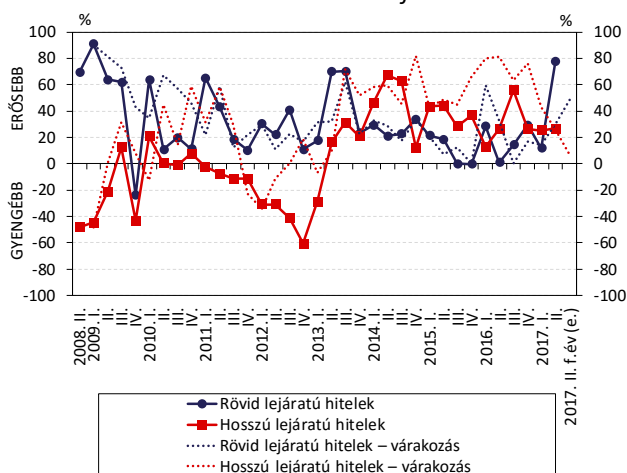
Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár. Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek. 2015-től az 1 milliárd euro feletti money market hitelektől szűrt adatok alapján. Forrás: MNB.

8. ábra: A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A PKI-mutató részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztül hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedéséhez. Forrás: MNB, GKI.

9. ábra: A hitelkereslet változása futamidő szerint

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

változatlansága mellett történt, vagyis teljes egészében a kamatfelár csökkenésével magyarázható (7. ábra).

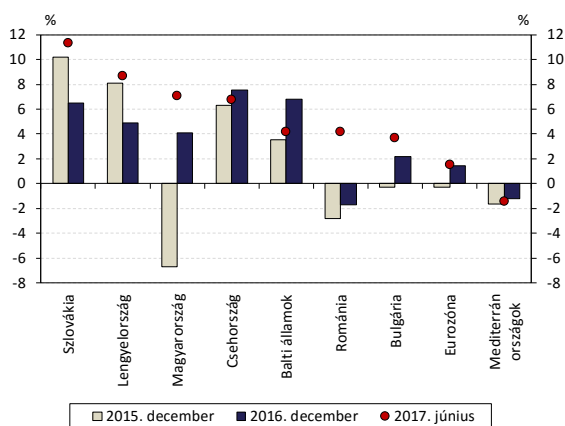
A bankrendszer hitelezési aktivitáson keresztül hatása a vállalati beruházásokra érdemben nem változott.

2017 második negyedévében a Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexe továbbra is negatív volt (8. ábra), vagyis a vállalati beruházások szintjét kissé csökkentette a bankrendszer visszafogott hitelezési aktivitása. A várakozásokat megragadó üzleti bizalmi index az előző negyedévhez hasonlóan emelkedett.

Nőtt a vállalkozások hitelkereslete, elsősorban a rövid lejáratú hitelek iránt.

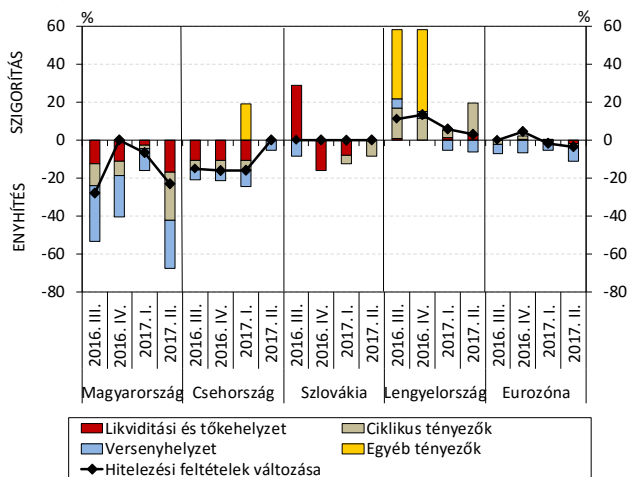
A Hitelezési felmérésben adott válaszok alapján a bankok nettó értelemben vett 60 százaléka tapasztalta a hitelkereslet élénkülését a vállalatok körében, azonban az egyes kategóriákon belül eltérő mértékben. Futamidő tekintetében a bankok érzékelése szerint jelentősen megugrott a rövid lejáratú hitelek iránti érdeklődés: itt a válaszadók nettó értelemben vett 78 százaléka számolt be élénkülésről, míg a hosszú futamidejű hitelek esetében csak mintegy 27 százaléuk (9. ábra). A forintbitelek iránti kereslet emelkedését nettó 45 százaléuk jelezte, a devizahitelek iránti kereslet azonban megítélésük szerint nem módosult érdemben. Az elmúlt négy negyedév felméréseitől eltérően először jelezték a résztvevők, hogy a nagy- és közepes vállalatok körében nagyobb volt az élénkülés, mint a kis- és mikrovállalkozások körében. A válaszadók az elkövetkező fél évre vonatkozóan a kereslet fokozódására számítanak, elsősorban továbbra is a rövid lejáratú hitelek iránt: ebben a szegmensben nettó értelemben közel 50 százaléuk számol a kereslet bővülésével, míg a hosszú lejáratú hitelek terén csak nettó 7 százaléuk. A keresletélénkülést továbbra is szélesebb körben várják a nagy- és közepes vállalatok esetében.

10. ábra: Vállalati hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

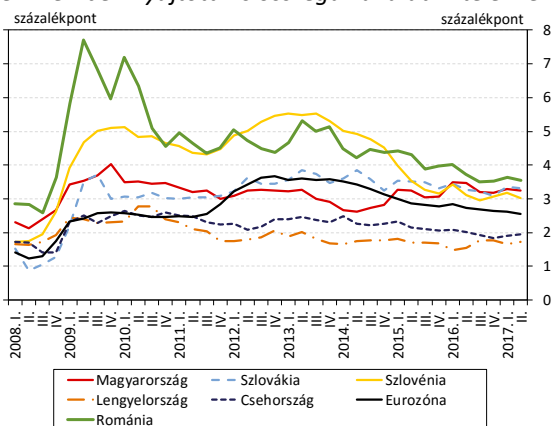
Megjegyzés: A mediterrán országok Görögország, Olaszország, Portugália és Spanyolország; a balti államok Észtország, Litvánia és Lettország. Forrás: EKB, MNB.

11. ábra: Vállalati hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

12. ábra: Kamatfelárak nemzetközi összehasonlítása hazai pénzneben nyújtott kis összegű vállalati hiteleknél

Megjegyzés: 1 millió euro alatti, éven belül változó kamatozású hitelek, így a legfeljebb 2,5 százalékpontos felárú NHP-hiteleket nem tartalmazza. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

Nemzetközi kitekintés a vállalati hitelezésben

A visegrádi országok élen járnak a hitelezés bővülésében. Az eurozónában átlagosan 1,5 százalékkal nőtt a vállalati hitelállomány az elmúlt egy évben (10. ábra). A növekedés továbbra is a centrumországoknak (elsősorban Franciaországnak és Németországnak) köszönhető, miközben a mediterrán országokban folytatódott az állomány leépülése, főként az olaszországi visszaesés következtében. A balti államokban 4 százalékra mérséklődött a növekedés üteme, míg a visegrádi országokban dinamikus növekedés figyelhető meg: Szlovákiában 11, Lengyelországban 9, Magyarországon és Csehországban 7 százalékkal bővült a vállalati hitelezés.

Tovább enyhültek a vállalati hitelfeltételek az eurozónában. A hitelezési felmérésekben adott banki válaszok alapján az eurozónában összességében az előző negyedévhez hasonlóan enyhültek a vállalati hitelfeltételek, a bankok nettó értelemben vett 3,4 százaléka lazított (11. ábra). Az enyhítés indokaként a válaszadók nettó mintegy 20 százaléka jelölte meg a bankok közötti verseny erősödését, 6 százalékban a javuló általános gazdasági kilátásokat, 4 százalékban pedig a kedvező likviditási helyzetet említették. A visegrádi országok vállalati hitelfeltételeinek alakulása heterogén képet fest: míg Magyarországon érdemi enyhülés történt, Csehországban és Szlovákiában változatlanok maradtak, Lengyelországban pedig enyhén szigorodtak a vállalati hitelfeltételek.

Nem változott jelentősen a vállalati hitelek átlagos kamatfelára a régióban. A második negyedévben az 1 millió eurónál kisebb volumenű vállalati hitelek átlagos kamata az eurozónában enyhe csökkenést követően megközelítette a 2,2 százalékot, a referenciakamat változatlansága mellett (12. ábra). A visegrádi országokban a kamatfelárak nem módosultak jelentősen. A legnagyobb változás Magyarországon volt megfigyelhető, ahol az átlagos kamatszint csökkenésének mértéke elérte a 0,1 százalékpontot, a többi országban csak ennél mérsékeltebb változások történtek. A módosulások mindenhol szinte teljes egészében a referenciakamatok változására vezethetők vissza, a felárak nem változtak érdemben.

Keretes írás: A vállalati hitelezési vezetőkkel folytatott személyes interjúk tapasztalatai

Az MNB 11 hazai hitelintézet szakértőivel folytatott személyes interjúkat annak érdekében, hogy mélyebb, kvalitatív információkat kapjon a hitelezés egyes szegmenseiben zajló tendenciákról. Az elhangzott banki tapasztalatokat az alábbiakban összegezzük.

A Növekedési Hitelprogram (NHP) jelentős hitelfelvételi aktivitást indított el az elmúlt években, ugyanis a finanszírozók figyelmét a kis- és középvállalati ügyfélkörre irányította. Az NHP kivezetése nem okoz számottevő nehézséget a vállalkozásoknak, főként a kedvező kamatkörnyezetnek és reálgazdasági folyamatoknak köszönhetően. Jóllehet az NHP keretében sok előrehozott beruházás is megvalósult, nem tapasztalható visszaesés a hitelkeresletben. Több szereplő is említette, hogy a munkaerőhiány a kvv-k egy része esetében korszerűsítő beruházások megvalósítását kényszeríti ki. További szerepet játszhat az EU-s támogatási konstrukciókhoz kapcsolódó halasztott hiteligény is. Az EU-s támogatásokkal kapcsolatban a bankok jellemzően arról számoltak be, hogy összességében inkább hitelkereslet-növelő hatással bírnak az önerő- és a támogatás-előfinanszírozási konstrukciók, még ha beruházási hiteleket szorítanak is ki a kombinált termékek. Problémaként jelölték meg azonban a támogatások rendelkezésre állásának időbeli tervezhetetlenségét, amely sok esetben a beruházás és a kapcsolódó finanszírozás elhalasztását eredményezi.

Az NHP kivezetését követően is magas maradt az érdeklődés a fix kamatozású termékek iránt, a megkérdezett hitelintézetek többsége kínál is ilyen terméket, azonban az 5 év feletti fixálás annak relatív magas költsége miatt jelenleg kevésbé vonzó az ügyfeleknek. Továbbá a program eredményeképp a 2,5 százalékos felár irányadó horgonyként szolgál az ügyfeleknek, amelytől a bankok egyre inkább lefelé kénytelenek eltérni. Egyre erősebb árverseny alakul ki tehát a hitelképesnek tartott vállalati ügyfelekért; egyes szereplők szerint bizonyos ügyletek versenytársak általi árazása a hosszabb távú jövedelmezőség szempontjából megkérdőjelezhető.

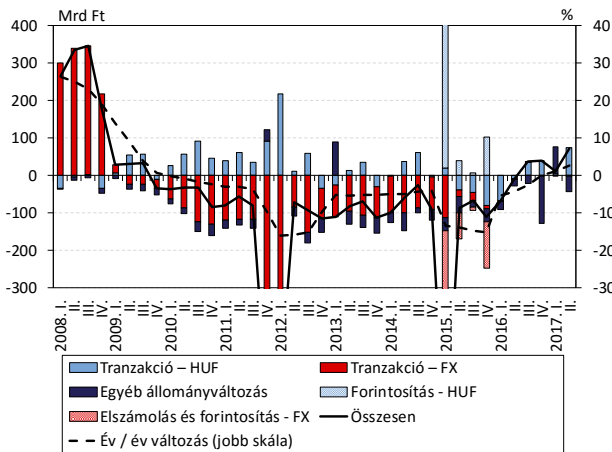
A bankárok egy része arról számolt be, hogy az árversenyen túl kockázati verseny jelei is látszódnak, amely lazuló fedezeti és/vagy önerő követelményekben testesül meg. Mindazonáltal az elmúlt években kihelyezésre került portfóliók minden szereplő elmondása szerint magas minőségűek, amelyben feltehetően meghatározó szerepe van a kedvező konjunkturális folyamatoknak. Egyes szereplők szerint egyelőre annyira tiszta a portfólió, hogy kisebb mértékben lenne tér a kockázatosabb vállalatok felé történő további nyitásra is. A kisebb vállalatok esetén növekvő szerepe van az intézményi kezességnek; a garanciaszervezetek a hitelintézetek visszajelzései alapján egyre gyorsabban és rugalmasabban próbálják kielégíteni a piaci igényeket. A kisebb, kockázatosabb szereplők finanszírozása akadályának jelenleg leginkább az ügyfelekről rendelkezésre álló információ mennyiségét és minőségét jelölték meg.

A projektfinanszírozás (elsősorban kereskedelmi ingatlanok) terén tapasztalt aktivitásban jelentős különbségek vannak az egyes hitelintézetek között. Egyes szereplők teljesen elzárkóznak a projektek finanszírozásától, míg mások növekedési lehetőséget látnak benne. A finanszírozók körében általában a lakóingatlan-projektek a legkedveltebbek, melyeket az iroda- és szállodai projektek követnek. Jelenleg is több jó minőségű projektet indítanak el a piacon, egyes bankok szerint azonban ezen a finanszírozási területen jelentős kockázatok is felépülhetnek, amennyiben az erős verseny következtében a szereplők túlzott mértékű lazításba kezdenek. Így a kellő tapasztalattal nem rendelkező partnerek alacsony önerő melletti finanszírozása irányába mozdulhatnak el, ahogy az a válság előtti időszakban jellemző volt.

3. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A HÁZTARTÁSI SZEGMENSZEN

2017 második negyedében a háztartási hiteltranzakciók értéke 73 milliárd forintot tett ki, az állomány tranzakciós alapon 2,8 százalékkal bővült éves szinten. Az önálló vállalkozók által felvett hiteleket figyelmen kívül hagyva az állományleépülés mindössze 0,6 százalékot tett ki éves alapon. Az új szerződéskötések értéke 350 milliárd forintot tett ki a negyedévben, és éves átlagban 46 százalékkal bővült. A teljes volumenen belül az új lakáshitelek kihelyezése 35 százalékkal, a személyi kölcsönöké 51 százalékkal emelkedett az elmúlt egy évben. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján összességében sem a lakáscélú, sem a fogyasztási hitelfeltételek nem változtak érdemben a negyedév során. A bankok előző időszakhoz képest nagyobb hányada jelezte a lakáshitelek feltételeinek enyhítését az év második felére, amely összefüggésben állhat a Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel termékek bevezetésével. Emellett továbbra is a hitelkereslet élénkülését érzékelték a bankok mindkét termékkörben, továbbá ennek a folytatódására számítanak a következő fél évben is. A kereslet emelkedését továbbra is támogatja a Családi Otthonteremtési Kedvezmény, és az év második negyedében a CSOK-hoz volt köthető az új kibocsátású lakáshitel-volumen 16 százaléka. Az új lakáscélú hitelek átlagos teljes hitelköltsége és kamatfelára is csökkent a vizsgált időszakban, ugyanakkor még mindig jelentősen magasabb a régiós átlagnál.

13. ábra: A háztartási hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Az éves állományváltozás tartalmazza az elszámolás hatását. Forrás: MNB.

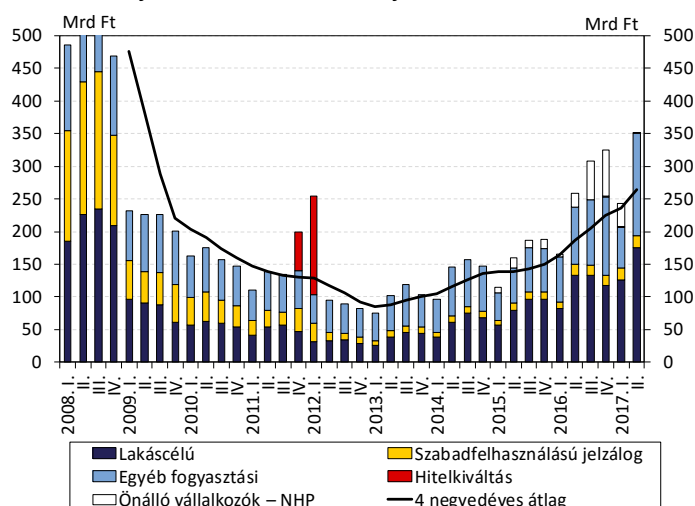
Hazai háztartási hitelezés

A háztartási hitelezés éves növekedései üteme a válság óta nem látott szinten áll. 2017 második negyedében a hitelintézetek háztartásokkal szembeni hitelállománya 73 milliárd forinttal növekedett a hiteltranzakciók eredőjeként, mely a forinthitelek 74 milliárd forintnyi növekedéséből és a devizahitelek 1 milliárd forintnyi csökkenéséből tevődik össze (13. ábra). Az állományban történt leírások és átsorolások 42 milliárd forintnyi csökkenést eredményeztek a vizsgált időszakban. A lakáscélú hitelek 26 milliárd forinttal, a fogyasztási hitelek 18 milliárd forinttal nőttek a tranzakciók hatására, az egyéb hitelek volumene pedig – melyben az önálló vállalkozók hitelei játszanak döntő szerepet – 30 milliárd forinttal emelkedett a negyedév során.⁵ Összességében a háztartási hitelállomány éves tranzakciónak értéke 162 milliárd forintot tett ki, melynek eredményeként éves összevetésben 2,8 százalékos bővülés tapasztalható, melyhez hasonló mértékű bővülés a válság kitörése óta nem volt látható. Erre jelentős hatással voltak az önálló vállalkozók által felvett hitelek, de az éves állományleépülési ütem ettől eltekintve is 0,6 százalékra javult. A tranzakciók értékét a negyedévben egy egyedi hiteleladás 20 milliárd forinttal csökkentette.

Az új szerződéskötések értéke 46 százalékkal emelkedett éves átlagban. A hitelintézetek új háztartási hitelszerződéseinek volumene 350 milliárd forintot tett ki 2017 második negyedében (14. ábra). Az új hitelkihelyezések volumene éves átlagban 46

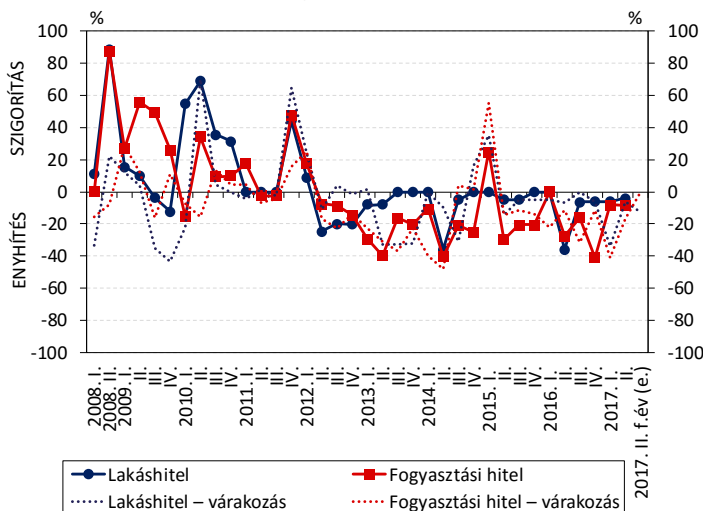
⁵ A háztartások statisztikai kategóriája a lakosságot és az önálló vállalkozókat (egyéni vállalkozók és őstermelők) jelenti együttesen.

14. ábra: Új háztartási hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

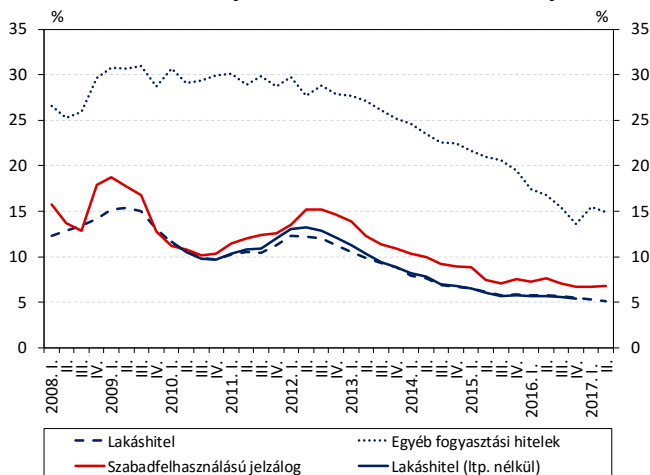
Megjegyzés: A hitelkiváltás csak a végtörlesztéssel és a forintosítással összefüggő kiváltásokat jelöli. Forrás: MNB.

15. ábra: A hitelezési feltételek változása a háztartási szegmensben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

16. ábra: Az új háztartási hitelek THM-szintje

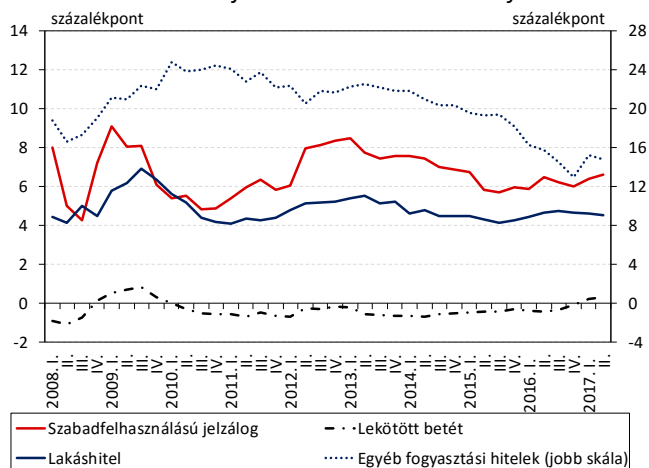
Megjegyzés: Új folyósítású hitelkamatok negyedéves átlaga. Forrás: MNB.

százalékkal nőtt a megelőző évhez képest. A lakáscélú és a szabadfelhasználású jelzáloghitelek esetében a növekedés éves üteme 35 százalékot tett ki, míg az egyéb fogyasztási hiteleké 63 százalékkal bővült, ezen belül a személyi kölcsönök új kibocsátása 51 százalékkal emelkedett éves összevetésben. Az új lakás építésére vagy vásárlására felvett hitelek aránya 2017 második negyedévében az új lakáshitel-kibocsátás 17 százalékát tette ki, míg egy évvel korábban ez mindössze 10 százalék volt.

A bankok nem enyhítettek érdemben a hitelfeltételeken. A Hitelezési felmérésben részt vevő bankok nettó értelemben vett 4 százaléka számolt be a lakáshitel-feltételek enyhítéséről (15. ábra). Ugyanakkor a részfeltételeket tekintve a bankok jelentős aránya jelzett lazítást: a megkérdezett bankok nettó értelemben vett 59 százaléka csökkentette a felárakat, 37 százalék tett lehetővé hosszabb futamidejű hitelfelvételt, ugyanakkor 18 százalék jelzett szigorítást a jövedelemarányos törlesztőrészeket. A válaszadó bankok kétharmada a piaci részesedési célokat, fele a lakáspiaci folyamatok alakulását, 42 százaléka a likviditásbőséget jelölte meg olyan tényezőként, amely a lakáshitel-kondíciók enyhítése irányába hatott. A fogyasztási hitelek feltételein összességben a bankok nettó értelemben vett 8 százaléka enyhített a vizsgált időszakban, ami a részfeltételekben főként a felárak csökkentésében nyilvánult meg, de néhány esetben a JTM-követelmények szigorítása is megfigyelhető volt. Az év második felében a bankok 13 százaléka tervez enyhíteni a lakáshitelek feltételein – ami összefügghet az ősszel bevezetésre kerülő Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel termékek megjelenésével –, míg a fogyasztási hitelek esetében egyetlen bank sem említett további lehetséges változást.

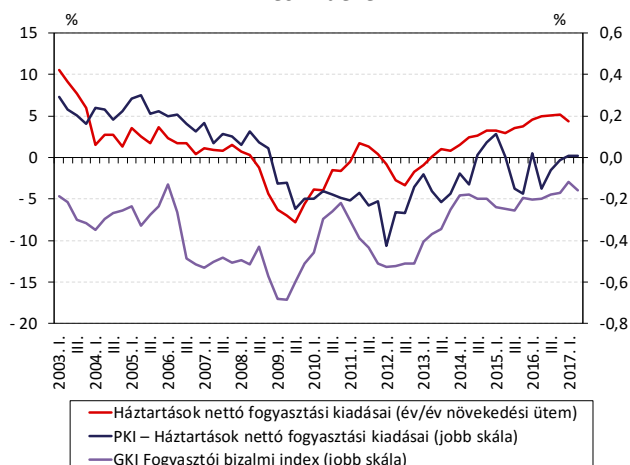
Mind a fix, mind a változó kamatozású lakáshitel felárak csökkentek a negyedévben. 2017 második negyedévében az új lakáscélú forinthitelek átlagos teljes hitelköltsége 0,2 százalékponttal 5,1 százalékra csökkent (16. ábra). A változó kamatozású hitelek átlagos simított THM-értéke 14 bázisponttal, míg a fix kamatkonstrukciójú lakáshiteleké 33 bázisponttal csökkent. A negyedév során az összetételhatás az átlagos THM 7 bázispontos csökkenése irányába hatott: a fix kamatozású (átlagosan nagyobb hitelköltségű) hitelek aránya az új kibocsátásban (a korábbi negyedévben megfigyelt

17. ábra: Az új háztartási hitelek kamatfelára

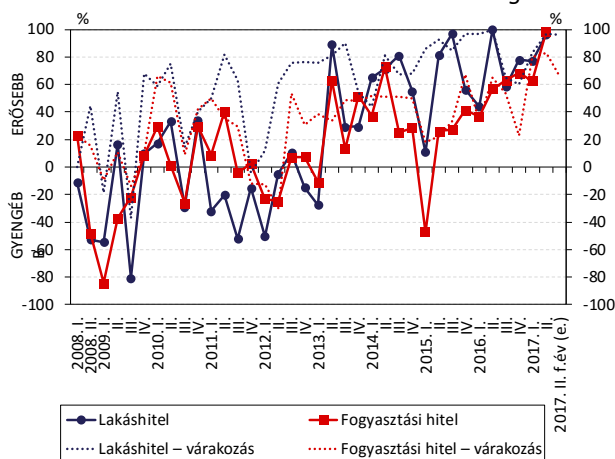
Megjegyzés: A változó vagy legfeljebb 1 évig fixált kamatozású lakáscélú hitelek esetében a 3 havi BUBOR, míg az éven túl fixált lakáshitelek esetében a 3 éves IRS feletti, THM-alapú simított felár. A többi termék esetében 3 havi BUBOR feletti THM-alapú simított felár. Forrás: MNB.

18. ábra: A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A PKI a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztül hozzájárulását mutatja a háztartási fogyasztási kiadások éves növekedési üteméhez. Az ábrán technikai okokból a GKI-index százdadrészét tüntetjük fel. Forrás: MNB, GKI.

19. ábra: Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

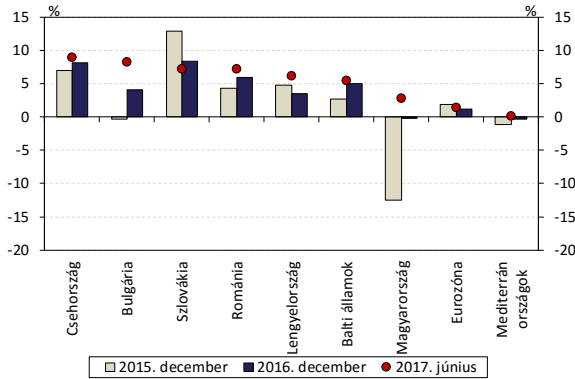
tendenciával ellentétben) az előző negyedévhez képest 4 százalékponttal 59 százalékra csökkent. A felárak átlaga 0,1 százalékponttal csökkent a vizsgált időszakban, így június végén 4,5 százalékpontot tett ki (17. ábra).

A fedezetlen fogyasztási hitelek felára tovább csökkent. A jelzáloggal fedezett fogyasztási hitelek kamatszintje 0,1 százalékponttal emelkedett, míg az egyéb fogyasztási hitelek kamatszintje 0,5 százalékponttal csökkent a második negyedévben. 2017. június végén így a jelzáloggal fedezett fogyasztási hitelek átlagos kamatszintje 6,8 százalék, az egyéb hiteleké 15 százalék volt (16. ábra). A felárak fedezettség szerint szintén eltérően alakultak: a szabadfelhasználású jelzáloghitelek esetében 0,2 százalékponttal 6,6 százalékpontra nőttek, míg a fedezetlen fogyasztási hitelek esetében 0,4 százalékpontos csökkenés után a negyedév végén 14,8 százalékpontot értek el (17. ábra).

A pénzügyi közvetítőrendszer hatása semleges a háztartások fogyasztására. A háztartások fogyasztási kiadásai 2017. első negyedév végére 3,8 százalékkal bővültek éves alapon. A konjunkturális javulást a fogyasztói bizalmi index kismértékű visszaesése kísérte a második negyedévben. A fogyasztói bizalom gyengülését az MNB konjunktúrafelmérése alapján az magyarázhatja, hogy a háztartások nagyobb része nem számít javulásra anyagi helyzete kapcsán, és ehhez az inflációs várakozások emelkedése társul a megtakarítási lehetőségek szűkülésével. A Pénzügyi Kondíciós Index fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe alapján a banki hitelkínálat hatása a háztartások fogyasztási kiadására összességében továbbra is semleges volt (18. ábra).

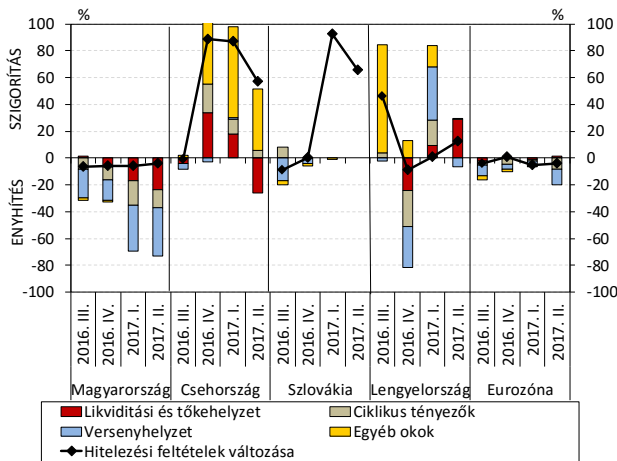
A hitelkereslet mindkét szegmensben széles körben élénkült. 2017 második negyedévében a Hitelezési felmérésben részt vevő bankok szinte mindegyike érzekelte a lakáscélú hitelek iránti kereslet bővülését, és ehhez hasonlóan az év második felére is majdnem minden résztvevő további bővülést vár (19. ábra). A lakáshitelek keresletét idén is növeli a Családi Otthontermelési Kedvezmény: április eleje és június vége között a CSOK-hoz kötődően 28 milliárd forint értékben kötöttek hitelszerződéseket, ami a negyedéves lakáshitel-kibocsátás 16 százalékát jelenti. A fogyasztási hitelszegmensben szintén a bankok széles köre érzekelte a kereslet emelkedését, azonban a

20. ábra: A háztartási hitelállomány tranzakciókból eredő éves állományváltozása nemzetközi összehasonlításban

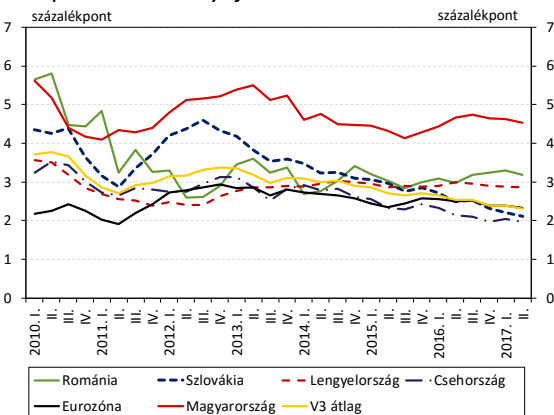
Megjegyzés: A mediterrán országok Görögország, Olaszország, Portugália, és Spanyolország; a balti államok Észtország, Litvánia és Lettorság. Forrás: EKB, MNB.

21. ábra: Lakáscélú hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

22. ábra: A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai pénzneben nyújtott lakáscélú hiteleknél

Megjegyzés: A változó vagy legfeljebb 1 évig fixált kamatozású lakáscélú hitelek esetében a 3 havi bankközi kamat, míg az éven túl fixált lakáshitelek esetében a 3 éves IRS feletti, THM alapú simított felár. Forrás: MNB, EKB, EMF, Datastream, nemzeti jegybankok.

következő fél évre a bankok nettó értelemben vett kétharmada vár további keresletélénkület.

Nemzetközi kitekintés a háztartási hitelezésben

A háztartási hitelezésre folytatódó bővülés jellemző a régióban és az eurozónában. Az eurozónában az éves átlagos növekedési ütem 2017 második negyedévében 1,4 százalékot tett ki (20. ábra). A tagállamok többségében nőtt a háztartások adóssága éves összevetésben, és immár a mediterrán országokban is emelkedett átlagosan a hitelállomány. Az európai tendenciához hasonlóan a kelet-közép-európai régióban is bővül a háztartási adósságállomány: Csehországban 9 százalékos, Szlovákiában 7 százalékos, Lengyelországban pedig 6 százalékos az éves növekedés.

A visegrádi országokban tovább szigorodtak a lakáshitelstandardok a negyedévben. Az Európai Központi Bank hitelezési felmérése alapján az eurozóna bankjai megint enyhítettek a lakáscélú hitelek feltételein. A válaszadó bankok szerint a lazítást továbbra is a fokozódó verseny indokolta. A visegrádi országokban azonban az előző negyedévhez hasonlóan szigorodtak a hitelfeltételek: míg Lengyelországban a bankok nettó értelemben vett 13 százaléka, addig Szlovákiában és Csehországban mintegy 60 százaléka szigorított (21. ábra). Lengyelországban a bankok 30 százaléka a likviditási- és tőkehelyzetükre hivatkozva szigorított, Szlovákiában és Csehországban pedig a szigorodó adósságfékszabályok miatt.

Az új lakáshitelek felárai csökkentek az eurozónában és a régiós országokban egyaránt. 2017 második negyedéve folyamán az eurozónában változatlanul 2,2 százalékot tett ki az új kibocsátású lakáscélú hitelek átlagos hitelköltsége. A régiós országok közül Csehországban és Szlovéniában 0,1 százalékponttal emelkedett, Lengyelországban változatlan maradt, Szlovákiában és Romániában pedig 0,1 százalékponttal csökkent a hazai pénzneben kibocsátott lakáshitelek átlagos THM-értéke. A felárak tekintetében 0,1 százalékpontos csökkenés volt jellemző Lengyelország kivételével a régióban és az eurozóna átlagára is. A hazai felárak szintje továbbra is magasnak tekinthető nemzetközi összehasonlításban: átlagosan 2,2 százalékponttal haladja meg mind az eurozóna, mind a régió többi országának átlagát (22. ábra).

Keretes írás: A lakossági hitelezési vezetőkkel folytatott személyes interjúk tapasztalatai

A lakossági hitelezésben meghatározó hitelintézetek megítélése az első félév folyamatai kapcsán sok tekintetben egybevágott, míg előretekintve és a működési környezetet értékelve némiképp heterogénebb kép alakult ki.

Az új hitelezési ciklusban a nagybankok többsége már növekvő állományokról, az új kihelyezéseken belül pedig a lakáshitelek sokszor terv feletti teljesüléséről számolt be. Az új értékesítések mintegy 40–45 százaléka közvetítőkön – jellemzően ingatlant is közvetítő ügynökökön – keresztül történik, ahol is a piac részben szabályozói lépéseknek köszönhetően jelentős tisztuláson ment át, és a behozott hitelek kockázatossága is legfeljebb a fióki értékesítés szintjével azonos mértékű. A hagyományos értékesítési csatornák fenntartásával számolnak a nagybankok, a fiókok kiszolgálási szerepe, földrajzi optimalizációja, illetve modernizálása azonban továbbra is napirenden van. Annál nagyobb hangsúlyt fektetnek azonban a szereplők a hitelezési folyamatok gyorsítására, egyszerűsítésére, amelynek lökést adhat a Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel implementációja is. A nyár folyamán több bank is benyújtotta az MNB felé a jellemzően 3–5 és 10 évre kamatfixált hiteltermékét, illetve valamennyi bank jelzett további termékfejlesztést is. A kamatrögzítés kapcsán a válaszok rámutattak, hogy az elmúlt 2 évben dinamikus 50–60 százalékgig emelkedő részarány megtorpant, az ügyfelek egy része a kamatkockázat kezelésével szemben a kedvezőbb törlesztő részletet preferálja.

A piaci szereplők azzal számolnak, hogy a Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel átrendezheti a piaci pozíciókat, „ár-letörő” stratégiát azonban kevesen választanak, céljuk inkább a legjobb 3–5 közötti ajánlat nyújtása. Kockázati- és árverseny helyett a szolgáltatás minőségében és a kiszolgálás gyorsaságában terveznek versenyre kelni a bankok. A jelenleg érvényben lévő adóssághétközfűszabályok a hitelezés szempontjából nem tekinthetők akadályoknak, a banki belső szabályok jellemzően szigorúbbak annál. Makrogazdasági fundamentumok által vezérelve – bérek, lakáspiac – mind az átlagos hitelösszeg, mind pedig a futamidő emelkedését tapasztalják a hitelezők. Míg 2016-ban jellemzően 5-6 millió forint volt a tipikus hitel, az első fél évben ez már 7-8 millióra emelkedett, egyes bankok várakozása pedig az év végére már 10 millió forintot jelez. Az élénkülő kereslet vezérelte piacbővüléssel a bankok nagy része a következő 1-1,5 évre számol biztosan. Lakásépítéseknel az árak mellett legfőbb kockázatként a kapacitásszűke miatti kivitelezési kockázatok kerültek kiemelésre.

A hitelkiváltás továbbra is nagyon alacsony, azonban emelkedik a végtörlesztők száma, sok esetben lakástakarékpénztári betörlesztések, illetve cafeteria keretében nyújtott munkáltatói hozzájárulás/kölcsön igénybevételével.

A fogyasztási hitelezésben aktív bankok számára a piac élénkülése a várt feletti volt. Az árjellegű feltételek elmúlt negyedévekben tapasztalt enyhítésén túl a válaszadó bankok már nem nyitnak kockázatosabb ügyfelek felé. A szélesedő ügyfélkörrel a javuló jövedelmi helyzet támogatja. A szabadfelhasználású jelzáloghitelek piaca a korábbi ciklushoz képest elenyésző, míg a fedezetlen hitelek esetében elérhető akár az egy számjegyű kamatláb is. Ez utóbbi a hitelfolyamat egyszerűségével és gyorsaságával már versenyképes alternatívát jelent a jelzálogalapú finanszírozáshoz képest. A leggyakoribb hitelcélok között a bankok az ingatlanfelújítást, energetikai korszerűsítést, a gépjárművásárlást, kisebb részben pedig a hitelkiváltást nevezték meg. Új hiteligenyítés esetén egyre jellemzőbb az online ügyintézés, melyhez a könnyebb ügyfélazonosítást lehetővé tevő jogszabály-módosítás is hozzájárult.

A működési környezet kapcsán a szereplők jelentős teret látnak még a folyamatok gyorsítására, egyszerűsítésére, melyhez a jelen szabályozással kapcsolatos igényeket is megfogalmaztak. A javaslatok többsége a földhivatali ügyintézés gyorsítását, automatizálást, az igazolható jövedelemadatokat NAV-tól történő direkt lekérését, valamint a KHR-információk bővítését és könnyebb elérhetőségét fogalmazták meg, mellyel a régiós (cseh és szlovák) legjobb gyakorlatok hazai gyakorlatba ültetése valósulhatna meg.

A digitalizációra mint szükségszerű és rendkívüli fontossággal bíró feladatra tekintenek a bankok, amely hosszú távon kapacitásokat szabadít fel, javítja mind a hatékonyságukat, mind az ügyfélélményt, ami az éleződő versenyben egyre fontosabbá válik. A belső folyamatok optimalizálása szinte mindegyik szereplő esetén prioritás. Jelenleg azok a szereplők járnak élen a fejlesztések terén, amelyek erőforrásait kevésbé kötötte le a múltban a nemteljesítő állományok kezelése.

4. MELLÉKLET: MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a Hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hiteलगgregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladata statisztikai adatok közzéte a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatók az összeállított statisztikák, a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe: <http://www.mnb.hu/statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A Hitelezési felmérés segít feltárni, hogy a meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 11 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 9, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 10 bank és emellett 11 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2017 második negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 85 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacának 86 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 15 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitelek piacának 94 százalékát képviselik, és az üzleti ingatlanhitelekre vonatkozó kérdőívre válaszoló 14 bank piaci részesedése is 94 százalék.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll. A visszatekintő kérdések 2017 második negyedévére (2017 első negyedévéhez képest), az előretekintő kérdések a következő fél éves időszakra, azaz 2017 harmadik és negyedik negyedévet lefedő időszakra vonatkoznak (2017 második negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2017. július 3. és 18. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A Hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található: <http://www.mnb.hu/penzugyi-stabilitas/publikaciok-tanulmanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)⁶

A pénzügyi közvetítőrendszer működésére, állapotára, környezetére, teljesítményére számos mutató, így jelentős információs halmaz áll rendelkezésre. A pénzügyi rendszert érintő információk tömörítésére és az alapfolyamatok ábrázolására számos jegybank (köztük a Magyar Nemzeti Bank is) faktormodelleket alkalmaz, amelyek segítségével néhány változóban, úgynevezett faktorokban jeleníthető meg az akár több száz idősorban rejlő legfontosabb információ. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI azt mutatja meg a faktormodell eredményeit felhasználva, hogy mennyi a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A faktorelemzéshez használt adatbázist egyedi banki adatok alkotják, mégpedig a legnagyobb 9 bank és a bankrendszer többi részének bizonyos összevont mutatói. A 10 bankból álló panel adatbázisból a következő mutatók kerültek bevonásra a faktorelemzés során:

- Likviditás:
 - likvid eszközök a mérlegfőösszeg arányában
 - stabil források a mérlegfőösszeg arányában
 - devizaswap-állomány a mérlegfőösszeg arányában

⁶ Hosszú, Zs. (2016): The impact of credit supply shocks and a new FCI based on a FAVAR approach, *MNB Working Papers* 2016/1, Magyar Nemzeti Bank.

- Tőke:
 - saját tőkeáttétel
 - anyabanki tőkeáttétel
 - tőkepuffer a mérlegfőösszeg arányában
- Kockázat:
 - nemteljesítő portfólió arányának változása
 - értékvesztés állományarányos eredményrontó hatása
 - kockázattal súlyozott eszközök a mérlegfőösszeg arányában
 - kamat- és jutalékjövdelem a mérlegfőösszeg arányában

A faktorelemzésnél kérdésként merül fel, hogy pontosan hány becsült változó képes megragadni az adatokban lévő lényeges információkat. A faktorok makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján döntöttük el ezt a kérdést: egy VAR (vektor autoregresszív) modellbe illesztve az első két pénzügyi faktor bizonyult szignifikánsnak. Ez a két faktor egyúttal a banki adatok varianciájának mintegy 50 százalékát magyarázza.

A faktorok és a VAR-modell becslése Koop és Korobilis (2014)⁷ cikkében szereplő módszertan alapján történt. A faktorok és az eredeti változók közötti kapcsolat alapján az egyik faktort a bankok hitelezési képességét leíró, a másikat a hitelezési hajlandóságot megragadó mutatóként értelmeztük, ugyanakkor a faktorok szintjének nincs, csak az időbeli változásuknak van jelentősége, tehát egy-egy adatpont önmagában nem informatív. Ezért a két faktor makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján számszerűsítettük a végső PKI-t. A FAVAR-becslés alapján a hitelezési hajlandóság faktora a válság után a hitelállományok alakulását szignifikáns módon befolyásolta, ellentétben a képességet mérő faktorial. Így a PKI-t a hitelezési hajlandóság faktor GDP-re gyakorolt hatásaként azonosítottuk. A mutató értelmezése a korábbi PKI-hoz nagyon hasonló, a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. Azaz, ha például a PKI 1-es értéket mutat, a GDP éves növekedéséből egy százalékpont tudható be a bankrendszer hitelezési aktivitásának.

A VAR-modell felhasználásával a PKI teljes GDP-re gyakorolt hatása mellett részindexek is számíthatók. A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedési üteméhez. A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe a bankrendszer hitelezési tevékenységének a háztartási fogyasztás éves növekedési üteméhez való hozzájárulását számszerűsíti.

⁷ Koop, G. – Korobilis, D. (2014): A new index of financial conditions, *European Economic Review*, 71. évf., 101–116. o.

HITELEZÉSI FOLYAMATOK

2017. augusztus

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

